

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Okres refleksji: struktura, zagadnienia i ramy oceny debaty nad Unią Europejską”

(2006/C 28/08)

Dnia 6 września 2005 r. Parlament Europejski, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowił zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Okres refleksji: struktura, zagadnienia i ramy oceny debaty nad Unią Europejską”.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 regulaminu wewnętrznego Komitet postanowił ustanowić podkomitet w celu prowadzenia prac w tej sprawie.

Podkomitet ds. opinii „Okres refleksji: struktura, zagadnienia i ramy oceny debaty nad Unią Europejską”, któremu powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjął swą opinię 13 października 2005 r. Sprawozdawcą była **Jillian VAN TURNHOUT**.

Na 421. sesji plenarnej w dniach 26-27 października 2005 r. (posiedzenie z dnia 26 października 2005 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 130 do 3, przy 3 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Przesłanki i analizy pozostają aktualne

1.1 Przesłanki i analizy stanowiące podstawę przyjęcia przez EKES zdecydowaną większością głosów opinii opowiadającej się za Traktatem Konstytucyjnym (28 października 2005 r.) nie uległy zmianie, dlatego też niezmiennie pozostały zawarte w nich argumenty i zalecenia. Co więcej, Komitet uważa, że przeszkody napotkane w procesie ratyfikacji Traktatu Konstytucyjnego potwierdzają słuszność jego stanowiska.

1.2 Przykładowo, wyniki referendum we Francji i w Holandii — poza tym, że stanowią dowód na niewydolność Państw Członkowskich i instytucji europejskich w kwestii informowania o tym czym jest Europa, w jaki sposób osiąga ona kompromisy — świadczy o przepaści pomiędzy obywatelami a projektem europejskim. Przepaść ta z pewnością nie jest wyłącznie cechą tylko tych państw, nie sprowadza się też do problemów komunikacji i koniunktury, ale kwestionuje charakter kompromisu jako takiego, a zatem również sposobu jego osiągania.

1.3 Warto tutaj przypomnieć o „czytelnym przesłaniu”, które zgodnie ze stanowiskiem Komitetu wyrażonym w opinii z października 2004 r. należy przekazać społeczeństwu obywatelskiemu, a które powinno dotyczyć:

- wykorzystania metody działania konwentu jako kroku naprzód w demokracji integracji europejskiej;
- pokazania Konstytucji jako rewolucyjnego kroku w dziejach integracji europejskiej;
- stworzenia bardziej demokratycznej Unii, która dostrzegłaby jak ważne są interesy obywateli w budowaniu Europy;
- utworzenia Unii zdolnej lepiej chronić podstawowe prawa obywateli Europy;
- utworzenia Unii zdolnej spełniać aspiracje obywateli dzięki metodzie wspólnotowej i wspólnym politykom.

1.4 Pomimo szeregu niedociągnięć Traktatu Konstytucyjnego, na które Komitet również zwracał uwagę, opowiedział

się on zdecydowanie za mobilizacją poparcia społeczeństwa obywatelskiego dla osiągnięcia Traktatu Konstytucyjnego w celu przewyżyczenia tych mankamentów.

1.5 Komitet wymienił tu m.in. następujące kwestie:

- brak odpowiednich postanowień operacyjnych służących wprowadzaniu w życie zasady demokracji uczestniczącej;
- brak postanowień uznających rolę zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego we wprowadzaniu w życie zasady pomocniczości;
- słabość zasad wspólnotowego sprawowania rządów w dziedzinie polityki gospodarczej i zatrudnienia oraz brak zasad przewidujących zasięganie opinii Parlamentu Europejskiego i EKES-u w tych dziedzinach, które dotyczą w pierwszym rzędzie podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

1.6 Zdaniem Komitetu wszystkie powyższe uwagi są nadal aktualne i istotne. W opinii z października 2004 r. Komitet opowiedział się zdecydowanie nie tylko za ratyfikacją Traktatu Konstytucyjnego, lecz także za koniecznością uświadomienia obywatelom Unii, jakie demokratyczne osiągnięcia oraz korzyści niesie ze sobą projekt Konstytucji.

1.7 Debaty, które przeprowadzono w związku z procesem ratyfikacji, udowodniły raz jeszcze, że jednym z zasadniczych wyzwań stojących przed Unią Europejską jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób utrzymać i zagwarantować wzrost gospodarczy, miejsca pracy i dobrobyt dla obecnych i przyszłych pokoleń. Jak pokazuje najnowsze badanie Eurobarometru (Eurobarometer 63, wrzesień 2005 r.) zagadnienie to jest głównym przedmiotem troski obywateli Europy.

1.8 Podstawowych elementów, od których zależy sprostanie powyższemu wyzwaniu, należy poszukiwać w obrębie celów określonych w strategii lizbońskiej, przedstawionej przez szefów państw i rządów w roku 2000. Strategia ta zawiera konkretną wizję przyszłości społeczeństwa europejskiego.

1.9 Należy jednak przyznać, że pomimo pięciu lat gorących dyskusji i intensywnych działań na szczeblu europejskim dotychczasowe rezultaty są rozczarowujące, zaś sposób realizacji strategii okazał się niewłaściwy.

1.10 W marcu 2005 r. Rada Europejska stwierdziła, że „obok niewątpliwych postępów, są również niedociągnięcia i oczywiste opóźnienia”. Przyczyn tych niedociągnięć i opóźnień może być wiele, przeważnie wymienia się jednak dwie kwestie:

- Strategia jest zbyt abstrakcyjna. Nie pociąga za sobą widocznych konsekwencji dla obywateli i przedsiębiorstw. Opinia publiczna nie jest w stanie stwierdzić, jakie czynniki wpływające na warunki życia i pracy ludzi są wynikiem globalizacji, polityki UE czy polityki krajowej;
- Strategia zachowała charakter procesu odgórnego. Ze strony zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego nie było widoczne wystarczające zaangażowanie. W niektórych Państwach Członkowskich strategia jest w dużym stopniu nieznaną wielu podmiotom, których dotyczy. Wydaje się, że nie przeprowadzono żadnych prawdziwych konsultacji, zwłaszcza z wykorzystaniem otwartej metody koordynacji w dziedzinie badań i edukacji.

1.11 Dlatego w marcu 2005 r. Rada Europejska w sposób szczególny podkreśliła konieczność przyjęcia przez społeczeństwo obywatelskie celów strategii lizbońskiej i aktywnego uczestniczenia w ich realizacji.

1.12 W tym kontekście wyraźnie widać, że przyszłość europejskiego modelu społeczeństwa, w tym modelu socjalnego, który stanowi podstawowy element tożsamości zbiorowej europejskich obywateli i z którym obywatele ci silnie się identyfikują, zależeć będzie od realizacji celów strategii lizbońskiej. Dlatego wyzwanie dotyczy nie tyle przyszłości Traktatu Konstytucyjnego, mimo niewątpliwiej wagi tego dokumentu, co stworzenia takich warunków, w których obywatele Europy będą mogli nadać europejskiemu projektowi nowy kształt w oparciu o całościową, wspólną wizję społeczeństwa, odpowiadającą ich oczekiwaniom.

1.13 Dlatego też w swojej opinii z października 2004 r. Komitet powiązał ze sobą kwestie Traktatu Konstytucyjnego i strategii lizbońskiej, stwierdzając:

„Strategia ta powinna zostać zaprezentowana w debatach, ponieważ wnosi ona wizję przyszłości dla wszystkich obywateli Europy — konkurencyjność, pełne zatrudnienie, dzielenie się wiedzą, inwestowanie w kapitał ludzki, wzrost gospodarczy, ale również ochrona warunków i jakości życia dzięki rozwojowi zrównoważonemu ...”

2. Powrót na właściwe tory — wspólna wizja oparta na zasadach demokracji uczestniczącej

2.1 Warunkiem sprostania wyzwaniom stojącym przed Unią Europejską jest nadanie procesowi integracji europejskiej „ponownej legitymacji” w oparciu o nową koncepcję demokratycznych działań, w myśl której podstawowa rola przyznana zostanie społeczeństwu obywatelskiemu i reprezentującym je instytucjom.

2.2 W tym kontekście zasadniczym instrumentem umocnienia legitymacji instytucji europejskich i działań podejmowanych przez Unię jest zapewnienie społeczeństwu obywatelskiemu udziału w publicznym procesie decyzyjnym. Jeszcze większe jest jego znaczenie dla kształtowania wspólnego stanowiska na temat celu i kierunku ewolucji „Europy”, a tym samym nowego konsensu, który może stanowić fundament dla dalszych działań integracyjnych w Europie oraz dla opracowania i realizacji projektu Europy jutra, w większym stopniu odpowiadającej oczekiwaniom obywateli.

2.3 Instytucje Unii Europejskiej i rządy Państw Członkowskich muszą propagować prawdziwą kulturę pomocniczości, która obejmuje nie tylko różne szczeble władzy, ale także różne elementy społeczeństwa, w taki sposób, by pokazać obywatelom Europy, że UE będzie działać tylko wtedy, gdy przyniesie to wyraźną wartość dodaną oraz przy poszanowaniu zasady lepszego stanowienia prawa.

2.4 Zgodnie z wynikami najnowszych sondaży Eurobarometru, 53 % respondentów uznało, że ich głos nie liczy się w Unii Europejskiej. Przeciwnego zdania było jedynie 38 % badanych.

2.5 Wyniki te świadczą o potrzebie opracowania i stosowania instrumentów, dzięki którym europejscy obywatele będą mogli faktycznie stać się uczestnikami procesu opracowywania projektu dla rozszerzonej Europy, któremu należy nadać prawdziwą treść i który zachęci ich do wspierania procesu integracji europejskiej i identyfikowania się z nim.

2.6 W tym kontekście należy podkreślić, że podstawą demokratycznej legitymacji Unii Europejskiej jest nie tylko wyraźne określenie zakresu kompetencji i obowiązków unijnych instytucji. Zakłada ona także, że:

- instytucje te cieszą się publicznym zaufaniem i mogą dodatkowo polegać na silnym zaangażowaniu obywateli w realizację europejskiego projektu;
- w pełni zagwarantowany jest aktywny udział wszystkich obywateli w demokratycznym życiu Unii Europejskiej;
- dążyć się będzie do wyposażenia obywatelstwa europejskiego w cechy wyjątkowe, które nie będą prostą sumą obywatelstw krajowych (!).

2.7 Zdaniem Komitetu prawdziwa ironia sytuacji związana z zawieszeniem czy też odroczeniem procesu ratyfikacji Konstytucji Europejskiej polega na tym, że brak Konstytucji, a w szczególności postanowień tytułu VI dotyczącego życia demokratycznego Unii Europejskiej, uwydatnia potrzebę uchwalenia Konstytucji. Dlatego najważniejsze wyzwanie stojące przez Unię polega na znalezieniu sposobu, aby ta podstawowa informacja dotarła do wszystkich.

2.8 Zdaniem Komitetu przesłanki, które spowodowały wprowadzenie do Konstytucji postanowień dotyczących demokracji uczestniczącej i dialogu obywatelskiego, pozostają w pełni uzasadnione. Dlatego instytucje europejskie muszą całkowicie zaangażować się w realizację zasad wynikających z Traktatu Konstytucyjnego i ustanowić prawdziwą demokrację uczestniczącą.

(!) Opinia EKES-u SOC/203 „Program na rzecz promowania aktywnego obywatelstwa”.

2.9 Potrzeba zwiększenia udziału obywateli staje się coraz bardziej nagląca z uwagi na fakt, że niezależnie od ostatnich wydarzeń obywatele Unii Europejskiej mają w stosunku do niej duże oczekiwania. W cytowanym już sondażu Eurobarometru ok. 60 % obywateli Unii Europejskiej opowiedziało się za większą integracją w ramach Unii (w różnych innych badaniach opinii publicznej otrzymuje się podobne wyniki). Wyniki sondażu wskazują także, że w obliczu pilnych potrzeb, takich jak przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, obywatele europejscy pragnęliby wzmocnienia roli Unii.

2.10 Już w październiku 2004 r. Komitet twierdził, że metodą wyeliminowania niedociągnięć Traktatu, jak również zapewnienia jego ratyfikacji dzięki mobilizacji poparcia społeczeństwa obywatelskiego może być podjęcie szeregu środków w oparciu o zaproponowane ramy ustrojowe i udoskonalenie ich przez działania operacyjne. Komitet podkreślił w szczególności, że:

- postanowienia dotyczące demokracji uczestniczącej powinny stać się przedmiotem serii komunikatów, określających metody konsultacji i rolę EKES-u;
- treść ustawy europejskiej definiującej procedury wprowadzania w życie prawa inicjatywy obywatelskiej należy skonsultować ze społeczeństwem obywatelskim. Można byłoby zwrócić się do EKES-u o opracowanie opinii rozpoznawczej;
- zasadę demokracji uczestniczącej należy stosować do ogólnych strategii Unii na rzecz wzrostu, zatrudnienia i zrównoważonego rozwoju.

2.11 W ten sposób Komitet próbował przekonać rządy i instytucje UE, że zmobilizowanie poparcia społeczeństwa obywatelskiego i jego organizacji dla ducha i litery Konstytucji ma zasadnicze znaczenie.

2.12 Komitet zwraca uwagę, że „szeroka debata” zakładana przez szefów państw i rządów w ich czerwcowej deklaracji nie jest obecnie prowadzona. Tymczasem zdaniem Komitetu należy ją ponownie zainicjować tak szybko, jak to będzie możliwe. Zarazem jednak Komitet uważa, że debata ta będzie bezproduktywna, jeżeli opinia publiczna nie zostanie uspokojona co do prawdziwego oblicza integracji europejskiej, a w szczególności demokratycznych aspektów tego procesu.

2.13 Okres refleksji wyznaczony w czerwcu przez szefów państw i rządów powinien zostać wykorzystany na rozważenie możliwych metod przezwyciężenia politycznego i ustrojowego impasu wywołanego wynikami referendum we Francji i Holandii.

2.14 Jednak zdaniem Komitetu okres refleksji należy przeznaczyć przede wszystkim na przyczynienie się do ukształtowania podstaw powszechnej, wspólnej wizji przyszłości Europy oraz nowej umowy społecznej pomiędzy Europą i jej obywatelami, czyli nowego konsensu, na mocy którego stworzono by także ramy realizacji polityk niezbędnych do zagwarantowania wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i dobrobytu. W tym kontekście rządy Państw Członkowskich powinny „przenieść UE na grunt lokalny”.

2.15 Należy koniecznie udowodnić, że demokracja uczestnicząca i dialog obywatelski nie są pustymi sloganami, lecz stanowią podstawowe zasady, od których realizacji zależy

powodzenie polityk Unii Europejskiej, a tym samym jej przyszłość.

2.16 Dlatego niezbędne jest jak najszersze zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym we wszystkie przyszłe debaty i dyskusje, aby zachęcić obywateli Unii do wyrażenia swoich konkretnych oczekiwań. Warunkiem osiągnięcia tego celu jest realizacja prawdziwej strategii wsłuchiwanie się w poglądy obywateli i prowadzenia z nimi dialogu na temat polityk Unii oraz ich wizji wspólnej przyszłości.

2.17 W tym kontekście Komitet uważnie zbada „plan D” Komisji Europejskiej — tym bardziej, że żywi przekonanie, iż do chwili obecnej nie doszło do prawdziwej debaty, a metody, terminy i środki, które będą zaangażowane w pobudzenie debaty w każdym z państw przystępujących, jak również na poziomie wewnątrzspółnotowym, będą miały decydujące znaczenie. EKES zgadza się ze stanowiskiem wielokrotnie wyrażanym przez wiceprzewodniczącą Komisji Europejskiej Margot Wallström, zgodnie z którym komunikacja jest procesem dwustronnym, a „Europa” musi w większym stopniu nastawić się na słuchanie. W rozumieniu Komitetu słuchanie poglądów nie oznacza konieczności zgodnego z nimi postępowania, na pewno jednak oznacza zaangażowanie i powinno oznaczać zrozumienie.

3. „Informowanie o Europie”

3.1 W szerszym kontekście Komitet z zadowoleniem przyjął coraz powszechniejszą świadomość, że Unia Europejska potrzebuje prawdziwej strategii komunikacyjnej oraz odnowienia i udoskonalenia instrumentów komunikacji. Komitet z zadowoleniem przyjął sprawozdanie Parlamentu Europejskiego z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie wdrażania strategii informacyjnej i komunikacyjnej Unii Europejskiej, jak również przyjęcie przez Komisję w dniu 20 lipca 2005 r. planu działania na rzecz poprawy informowania o Europie przez Komisję Europejską.

3.2 Komitet ze swej strony przyjął i regularnie weryfikował strategiczny plan komunikacji. Oprócz tego w grudniu 2004 r. Prezydium Komitetu zatwierdziło ogólne podejście strategiczne do wyzwania dotyczącego „informowania o Europie”. W obu przypadkach Komitet dążył do zapewnienia, by jego członkowie i organizacje, które reprezentują, w pełniejszy sposób wypełniali powierzoną im rolę łącznika. W 2004 r. Komitet aktywnie uczestniczył w tzw. „inicjatywie z Wicklow”, m.in. przedłożył na nieformalnym posiedzeniu ministerialnym w Amsterdamie dokument strategiczny zatytułowany „Bridging the Gap” [Pokonywanie barier], omawiający zalecane metody pełniejszego zaangażowania całego społeczeństwa obywatelskiego, a w szczególności Komitetu, w proces komunikacji.

3.3 Komitet z zadowoleniem przyjął skierowany w listopadzie 2004 r. do Komisji Europejskiej wniosek Rady Europejskiej o opracowanie spójnej strategii komunikacyjnej dla Unii. W ścisłej współpracy z Komisją Europejską Komitet organizuje dla zainteresowanych podmiotów forum poświęcone wyzwaniom komunikacyjnym, które ma być dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego okazją do przedstawienia swojego stanowiska jako wkładu w realizowany obecnie etap refleksji. Dorobek forum może zostać wykorzystany przez Komisję podczas przygotowywania oczekiwanej konsultacyjnej Białej księgi nt. wyzwań komunikacyjnych.

3.4 Komitet, który w kwietniu 2005 r. był organizatorem podobnego forum zainteresowanych podmiotów poświęconego polityce zrównoważonego rozwoju, wyraża gotowość i chęć organizowania podobnych spotkań umożliwiających konsultację i wysłuchanie opinii na temat najważniejszych problemów politycznych, przyczyniając się tym samym do wzmocnienia roli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i ułatwienia „Brukseli” lepszego wsłuchiwanie się w jego poglądy.

3.5 W związku z tym Komitet podkreśla swoje oczekiwania, że Parlament Europejski będzie w dalszym ciągu odgrywał główną rolę, jako pierwszy i najbardziej podstawowy element w procesie demokratycznego „pokonywania barier”. Komitet jest gotowy do pełnienia roli partnera Parlamentu Europejskiego, jak miało to miejsce w trakcie obrad Konwentu, organizując posiedzenia i fora z własnej inicjatywy lub na tematy, co do których Parlamentowi w sposób szczególny zależy na poznaniu poglądów zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

3.6 Rozważania te doprowadziły Komitet do podkreślenia dwóch podstawowych kwestii. Po pierwsze, chociaż Komitet z zadowoleniem przyjmuje rosnące znaczenie strategii i instrumentów komunikacyjnych, należy przypomnieć, że miarą wartości wszelkich metod komunikacji jest przesłanie, którego przekazaniu służą. Dlatego też komunikacja jest mechanizmem uzupełniającym, a nie celem samym w sobie. Po drugie, chociaż Komitet w pełni popiera podwójny proces opracowywania strategii komunikacyjnej na szczeblu europejskim i udoskonalania instrumentów komunikacyjnych, działania na szczeblu unijnym muszą być traktowane jako uzupełnienie procesów komunikacyjnych zachodzących w Państwach Członkowskich. Zatem opracowanie takiej strategii na szczeblu europejskim należy uznać za krok niezwykle potrzebny, lecz w znacznym stopniu niewystarczający.

3.7 W tym kontekście należy podkreślić rolę, jaka przypada instytucjom przedstawicielskim i opiniodawczym w Państwach Członkowskich, a w wśród nich zwłaszcza parlamentom krajowym oraz krajowym radom gospodarczo-społecznym, jak również ich odpowiednikom na szczeblu regionalnym i lokalnym.

4. Zalecenia

Czas zacząć wcielać w życie zasady demokracji uczestniczącej!

4.1 Niezmienione pozostają powody i przesłanki, dla których Komitet tak zdecydowaną większością głosów opowiedział się za Traktatem Konstytucyjnym, a szczególnie za jego postanowieniami dotyczącymi życia demokratycznego Unii. Komitet zdecydowanie podtrzymuje stanowisko, że najlepszym sposobem na zagwarantowanie demokratycznego życia Unii jest zapisanie takich postanowień w trwałej umowie konstytucyjnej. Jednak nawet obecny okres niepewności nie powinien stanowić dla wszystkich podmiotów Unii Europejskiej przeszkody w podejmowaniu już teraz działań służących wcielaniu w życie zasad demokracji uczestniczącej. Dlatego wszystkie instytucje Unii powinny aktywnie przeanalizować, w jaki sposób mogą:

- stworzyć obywatelom i organizacjom przedstawicielskim możliwość przedstawiania i publicznej wymiany opinii na temat wszystkich dziedzin działalności Unii;
- prowadzić otwarty, przejrzysty i systematyczny dialog z organizacjami przedstawicielskimi i społeczeństwem obywatelskim;

- prowadzić szerokie konsultacje z zainteresowanymi stronami, aby zapewnić spójność i przejrzystość działań Unii.

Oprócz tego Komisja Europejska powinna rozważyć możliwość skorzystania już teraz z zasady ujętej w art. I-47 ust. 4 Traktatu Konstytucyjnego poprzez skonsultowanie ze społeczeństwem obywatelskim treści europejskiej ustawy określającej tryb wprowadzania w życie prawa inicjatywy obywatelskiej (EKES mógłby zostać poproszony o przedstawienie opinii rozpoznawczej w tej sprawie).

4.2 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny ze swej strony potwierdza, że zdecydowany jest pełnić istotną, nawet jeśli tylko pomocniczą, rolę w rozszerzaniu dialogu obywatelskiego, nie tylko za pośrednictwem tradycyjnych mechanizmów konsultacyjnych, lecz także wykorzystując swoją rolę łącznika między Europą a zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim. W tym kontekście Komitet zwraca uwagę na potrzebę przyjęcia innowacyjnego podejścia do kwestii metod współpracy ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim. Komitet wyraża gotowość, chęć i zdolność do występowania w roli pełnoprawnego partnera przy okazji wszelkich działań służących wzmocnieniu dialogu obywatelskiego.

Trzeba pozyskać uwagę społeczeństwa i zrealizować strategię lizbońską!

4.3 Stan europejskiej gospodarki ma decydujący wpływ na stanowisko społeczeństwa wobec procesu integracji europejskiej. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny potwierdza swoje poparcie dla strategii lizbońskiej, jednak nalega, by Unia i jej Państwa Członkowskie realizowały swoje zobowiązania w sposób dostrzegalny dla społeczeństwa. Komitet jest przekonany, że strategia lizbońska stanowi najlepszą z możliwych gwarancji zapewnienia przyszłego dobrobytu gospodarczego i społecznego UE, pomyślnego rozwoju w zakresie środowiska naturalnego i kultury, jednakże cieszy się ona wyjątkowo małym zainteresowaniem ze strony społeczeństwa, jeżeli porównać je np. z zainteresowaniem, które towarzyszyło kampanii z 1992 r. związanej z utworzeniem jednolitego rynku. Państwa Członkowskie muszą przyjąć do wiadomości i realizować obowiązki ciążące na nich w tym zakresie. Należy nadać strategii mniej abstrakcyjny charakter, a jej cele (jeśli już nie nazwę) należy wprowadzić do języka krajowej debaty politycznej. Należy także zaangażować społeczeństwo obywatelskie oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

4.4 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny będzie ze swej strony kontynuował działania na podstawie mandatu udzielonego mu przez Radę Europejską w dniach 22-23 marca, która wezwała go do „utworzenia wraz z komitetami ekonomiczno-społecznymi w Państwach Członkowskich i innymi organizacjami partnerskimi interaktywnej sieci inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego przeznaczony do wspierania wdrażania strategii” (dokument Rady nr 7619/1/05 rev. 1, ust. 9).

Pokonywanie barier — poprawa komunikacji

4.5 Komitet stale podkreśla potrzebę poprawy komunikacji między Unią Europejską a jej obywatelami, w imieniu których ma ona działać. Komitet przyznaje, że instytucje UE podjęły ostatnio szereg indywidualnych, jak i zbiorowych działań w tym kierunku, takich jak całkowite przebudowanie strony internetowej Parlamentu Europejskiego oraz serwisu Europe Direct

Komisji Europejskiej. Komitet opowiada się za bliższą współpracą międzyinstytucjonalną w dziedzinie komunikacji. Zwraca uwagę na „plan D” Komisji, jak również na jej zamiar rozpoczęcia w bliskiej przyszłości prac nad białą księgą. Komitet wyraża pełną gotowość do pełnienia roli wspierającej w każdym przypadku, w którym może przyczynić się do zbliżenia, czego przykładem jest zorganizowane przez Komitet w dniach 7-8 listopada forum zainteresowanych stron na ten temat.

4.6 Komitet uważa jednak, że miarą wartości komunikacji jest przesłanie, którego przekazaniu ona służy. W nawiązaniu do swojego stanowiska w kwestii strategii lizbońskiej Komitet uważa, że instytucje europejskie, a przede wszystkim Państwa Członkowskie, powinny głębiej przeanalizować sposób, w jaki przekazują informacje o Europie. Wiele już powiedziano na temat konieczności zaprzestania praktyki wzajemnego obwiniania się o wszelkie niepowodzenia, wyraźnie jednak widać, że Europa jest zbyt często postrzegana negatywnie lub jako organizacja defensywna, a nie podejmuje się dostatecznych wysiłków na rzecz wypromowania pozytywnych aspektów procesu integracji.

4.7 W związku z potrzebą zwiększenia koordynacji Komitet wezwał do ponownego uruchomienia tzw. „inicjatywy z Wicklow” (nieformalne posiedzenia ministrów ds. europejskich), przy czym powinna ona tym razem uzyskać szczególny i trwały mandat na analizowanie metod zapewniających lepsze informowanie o Europie. Realizacja tej inicjatywy pozwoli również Państwom Członkowskim na ocenę bieżącego stanu opinii publicznej oraz wymianę najlepszych praktyk na nieoficjalnym forum. W odniesieniu do szczebla międzyinstytucjonalnego Komitet wzywa do powierzenia podobnych kompetencji grupie międzyinstytucjonalnej, tak aby mogła ona odbywać bardziej regularne i częstsze posiedzenia dla omawiania zagadnień związanych z komunikacją. Mechanizmy te mają szczególne znaczenie ze względu na szybkie tempo rozwoju technologicznego (np. telefony komórkowe, łącza szerokopasmowe) oraz nowych technik komunikacyjnych służących wykorzystaniu tych technologii.

4.8 Komitet podkreśla, że jego zdaniem komunikacja jest dziedziną, którą należy mieć na uwadze stale, nie zaś tylko przy okazji kampanii dotyczących konkretnych spraw.

Przyjęcie do wiadomości, na kim spoczywa podstawowa odpowiedzialność

4.9 Instytucje Unii Europejskiej muszą obalać fałszywe, nawet jeśli wynikające z dobrych intencji, przekonanie, że obecne problemy z komunikacją mogą zostać rozwiązane na szczeblu centralnym — w „Brukseli”. W rzeczywistości działania instytucji europejskich w dziedzinie komunikacji mogą mieć jedynie charakter uzupełniający. Główna odpowiedzialność spoczywa gdzie indziej. Wynik wyborów do Parlamentu Europejskiego oraz wyniki referendum we Francji i

Holandii w sprawie Traktatu Konstytucyjnego pokazują wyraźnie, że wielu obywateli Europy patrzy na nią sceptycznie. Dotyczy to przede wszystkim wpływu europejskiego prawodawstwa na warunki ich życia i pracy. Do Państw Członkowskich należy objaśnienie ich obywatelom znaczenia UE oraz konieczności istnienia specyficznego europejskiego prawodawstwa, jak również informowanie o jego wpływie na poszczególne dziedziny życia w danym kraju.

4.10 Opinia publiczna, w tym społeczeństwo obywatelskie, będzie przekonana o legitymacji i wspólnej przyszłości Unii Europejskiej wyłącznie wtedy, gdy w publicznym odbiorze zapewniona zostanie wiarygodność, zaufanie, przejrzystość procesu legislacyjnego oraz właściwe funkcjonowanie państwa prawa. Obowiązek zapewnienia takich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na Państwach Członkowskich. Rządy muszą zachowywać się jak prawdziwi współwłaściciele Unii oraz powstrzymać się przed stosowaniem modelu opartego na przeciwstawieniu „my-oni” i unikać pustosłowania trwale towarzyszącego takiemu modelowi.

4.11 Jak pokazał przykład Irlandzkiego Forum Narodowego w sprawie Europy, wkład organizacji społeczeństwa obywatelskiego może niekiedy okazać się niezwykle istotny. Należy udoskonalić komunikację na odpowiednim szczeblu (lokalnym, branżowym itp.) oraz wyjaśniać sukcesy odniesione w europejskiej polityce lub procesie legislacyjnym w sposób właściwy i przystępny dla danego szczebla. Dużym potencjałem w tym zakresie dysponują organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego EKES zdecydowany jest wspierać i zachęcać organizacje społeczeństwa obywatelskiego w Państwach Członkowskich, zwłaszcza w ramach powierzonej jego członkom misji łącznikowej. Ponadto, jeżeli szeroko zakrojona debata poświęcona europejskiemu projektowi i europejskiej polityce ma rzeczywiście się rozpocząć, powinna ona zostać zainicjowana na najniższych szczeblach społeczeństwa obywatelskiego w Państwach Członkowskich. Funkcjonowanie forum ogólnoeuropejskiego będzie miało sens jedynie wtedy, gdy umożliwi ono wyrażenie tych poglądów oraz ich przepływ zarówno do wyższych szczebli, jak i ponownie do niższych. Potrzebna jest bowiem nie tyle strategia odgórna czy oddolna, ile prowadzona w całości na najniższych szczeblach (ang. bottom-down).

4.12 W niniejszej opinii celowo wystrzegano się analizowania w szerszym zakresie przyszłości Traktatu Konstytucyjnego oraz możliwości, którymi dysponuje Unia Europejska. Wydaje się jasne, że trwały powrót do status quo Traktatu Nicejskiego nie może być rozpatrywany jako jedna z takich opcji. Być może jednak szeroko zakrojona debata przewidziana przez szefów państw i rządów pozwoli znaleźć najlepsze rozwiązanie. Tymczasem jednak Komitet stwierdza z pewnym zaniepokojeniem, że w większości Państw Członkowskich debata ta nie jest prowadzona, bez niej zaś trudno oczekiwać rzeczywistych postępów.

Bruksela, 26 października 2005 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND